D·N
31/8 1952

Hur pressfriheten förkväves

Vår tids historia ger många exempel på de metoder med vilka den medborgerliga friheten steg för steg förintas. Som målet framför alla andra har diktatursträvarna sett den fria pressens undanröjande. Man har börjat med indragningar, åtal och censur för att efter hand gå över till formandet av en ny press, dirigerad av de styrande, skriven av deras tjänare, fylld av propaganda till regimens förhärligande. Under kommunism, fascism och nazism har utvecklingen varit densamma. Efter några månader eller några år har det andliga spektrum som tidningarna bildat ersatts av en uniformerad statlig förkunnelse. Medborgarna får inte längre lyssna till annat än vad som passar för att göra dem till smidiga redskap för de härskande. De blir okunniga, fördummade, stympade, men det stora målet nås — den ovillkorliga följsamheten, den djuriska lydnaden.

Ett komplicerat och lärorikt kapitel i denna historia är den fria pressens förkvävande i den argentinska diktaturen. Det skedde relativt långsamt, under anlitande av de mest skilda medel och former, ofta så camouflerat att det egentliga syftet var svårt att avslöja. Först efter åtskilliga år var saken klar: sedan våren 1951 är den argentinska pressen ett redskap för peronismen.

Frihetens centrala bastion i denna kamp var tidningen La Prensa, grundad 1869, under lång tid den största i Sydamerika, med en upplaga som något år före undergången närmade sig en halv miljon. La Prensa var inte något hetsigt oppositionsorgan, den anslöt sig aldrig till något politiskt parti, ofta syntes tidningen moderat ända till färglöshet. Men i den avgörande frågan om demokrati och diktatur, frihet och statsdirigering, var La Prensa klar och modig, och efter Peróns maktövertagande blev den en samlingspunkt för tyrannens motståndare. Då den gamla La Prensa exproprierades och som ersättare fick en peronistisk La Prensa tedde sig detta därför som en definitiv bekräftelse på folkstyrelsens undergång, i högre grad än de många lagar som år efter år beskurit friheten.

Tidningens förra utgivare, flyktingar i USA, har nu publicerat en bok om denna strid (Defense of Freedom, The John Day Company), en klarläggande och betydelsefull bok, värd att läsas både som äreminne och som varning. Här relateras översiktligt men inträngande de skilda faserna i striden. Regeringens metoder var många och invecklade; särskilt med tanke på den utländska opinionen sökte man i det längsta undvika den rena statsstölden och i stället skrämma till eftergivenhet. En linje var bestämmelser som begränsade tidningens möjligheter: papper överfördes från La Prensa till välsinnade organ, sidantalet fixerades, annonserna begränsades till en viss kvantitet, till slut maximerades upplagan. En annan linje var skenbart inte de härskandes påfund: fackföreningarna, i realiteten statens verktyg, förföljde La Prensa genom strejker och blockader, grupper av personer som sades handla "spontant" attackerade tidningens lokaler och medarbetare. Mera direkt inskred man genom åtal mot förmenta överträdelser, genom att förbjuda inköp av pressar, genom orimliga krav i fråga om bokföring och redovisning, genom anklagelser för skattefusk, som trots sin totalt ogrundade karaktär ledde till tidsödande och kostsamma processer. Sedan tidningen en lång tid hindrats att utkomma genom organiserade oroligheter gjorde dess personal ett försök att få tillträde till tryckerilokalerna; personalen överfölls, och en av typograferna dödades; detta "brott mot den offentliga ordningen" togs till intäkt för den slutliga aktion som gjorde slut på den fria La Prensa.

Bakgrunden till allt detta var missnöjet över tidningens självständighet. I den officiella propagandan — helt dominerande i radion — rasade man mot tidningar som genom kritik av regeringen sökte undergräva dess anseende, "som var motståndare till vad majoriteten av folket understödde". Men denna propaganda var fruktlös. La Prensa vann efter allt att döma nya läsare just genom angreppen, och det blev nödvändigt för diktaturpartiet att slå till.

*

Även i länder där pressfriheten är obeskuren, där regeringen undviker alla försök till påtryckningar och hot har detta exempel mycket att lära. Vi kan i Sverige — liksom i en rad andra stabila demokratier — fastslå tendenser till en propaganda mot den obundna pressen av delvis liknande art som i Argentina småningom lett till extrema åtgärder. Man gör angrepp mot privatägda tidningar, hävdar att egentligen alla tidningar borde vara organ för organisationer, hetsar mot den press som inte är följsam mot de styrande. Hur högt upp dessa frihetsfientliga stämningar verkat framgår kanske bäst då utrikesministern talar om pressen som "svansar" på partierna och hävdar att "de (tidningarna) skall i alla fall inte göra vad de kan för att motarbeta den utrikespolitik som förs, utan säga sig att om nu en gång den överväldigande majoriteten har bestämt sig för en viss kurs, då skall man åtminstone inte försvåra genomförandet av den politiken, ett genomförande som kan vara svårt nog ändå". Det värsta är kanske att uttalanden som dessa alls inte beivras i en stor del av pressen — för socialdemokratin tycks de, av bristen på reaktion att döma, te sig självklart riktiga. Och dock är det på den linjen som angreppen mot friheten börjar.

Den oroande folkomröstningen

I den socialdemokratiska pressen finner man det tydligen en smula obehagligt att direkt ta avstånd från kravet på folkomröstning — ett krav som sedan årtionden framförts i partiets egna program. Man söker därför komma ifrån saken på skilda sätt. Till det rent befängda hör nu senast påståendet att den rad av opinionsundersökningar i frågan som Dagens Nyheter redovisat inte skulle visa någon opinion för reformen. Det stora flertalet tillfrågade har förklarat det bra "om man i Sverige införde en möjlighet att avgöra vissa särskilt viktiga frågor genom folkomröstning". Men detta innebär ju bara att man vill ha en "möjlighet" till folkomröstning, inte att man verkligen vill ha folkomröstning, skriver Morgon-Tidningen. Ja, det är en möjlighet som över huvud begärs; denna möjlighet skall användas i fall som inte från början kan utpekas — så enkel är saken.

Konstig, om också inte fullt så konstig, är en annan invändning. Vad skall man omrösta om, frågar flera socialdemokratiska tidningar. I Sverige fattas dussintals omstridda beslut vid varje riksdag; det behövs ingen större fantasi för att tänka sig att i enstaka fall folket i stället skulle få avgöra. I Schweiz hålles ungefär ett fakultativt referendum om året; varför skulle inte detsamma vara möjligt i Sverige?

Låt oss emellertid, för att stilla denna nyfikenhet, nämna några under senare år livligt debatterade frågor som synes lämpa sig väl för folkomröstning: den senaste valreformen, med dess medvetna och livligt försvarade gynnande av det socialdemokratiska partiet. Frågan om anslutning till statskyrkan: skall man anmäla sig för utträde eller för att stanna kvar? Principerna vid sambeskattning; huvudpunkterna i 1947 års skattelagstiftning. Frågan om samregering. Frågan om de sociala förmånernas anpassning till penningvärdet. Frågan om nykterhetspolitikens utformning. Detta är blott några få exempel bland de många möjliga. Folkomröstningarna borde emellertid inte komma oftare än låt oss säga vart eller vartannat år i normala fall, det lär vi alla vara ense om.

Sannolikt reagerar socialdemokratiska politiker och tidningar mot några av dessa exempel. De skulle ha förlorat vid en folkomröstning om valreformen eller socialförmånerna, och därför irriteras de av tanken. Men de kan dock inte begära att man vid folkomröstning — liksom vid val enligt årets beslut — skall införa någon specialgaranti för att socialdemokraterna vinner, med eller utan majoritet. Vid val kan man skaffa sig gratismandat genom knep i vallagen, men vid folkomröstningar förekommer inga gratisröster, det måste den socialdemokratiska ledningen finna sig i.

Justitieministern vill examinera

pingströrelsens pastorer innan han släpper fram dem som vigselförrättare. Andra predikanter inom frikyrkosamfunden duger: Missionsförbundet, baptisterna, Frälsningsarmén har fått generellt medgivande åt sina pastorer, men pingstvännerna anses stå i någon sorts lägre klass — först om deras ledare har passerat genom en statsunderstödd folkhögskola eller skaffat sig särskilda skol- eller klassbetyg blir de godtagna. Statsrådet Zetterbergs tolkning av religionsfrihets- och vigselbestämmelserna kommer mycket överraskande. Ingen hade väl föreställt sig att han skulle uppträda som inspektor och skolcensor när det gäller en så pass enkel sak som att läsa upp vigselformuläret och skriva intyg om äktenskapets ingående. Läsa innantill kan de väl i alla fall, dessa väckelsepredikanter. Frågan om behörigheten att gifta sig sköter som bekant statskyrkoprästerna.

Det riktigaste vore att äktenskapsregistreringen — eventuellt åtföljd av en frivillig religiös akt — överfördes till en civil myndighet. Vill justitieministern förbereda en sådan omläggning, kommer det att hälsas med tillfredsställelse på många håll. Men vigselceremonins handhavande inom de religiösa sammanslutningarna behöver han verkligen inte bekymra sig om. Det är onödig beskäftighet. Tvisten mellan examinatorn i Kanslihuset och pingströrelsens ledning borde snabbt kunna avlysas.

PRESSGRANNAR

Att folkpartiets stora valframgång för fyra år sen bland annat berodde på anslutning från arbetarsidan — man hade vunnit gehör där mera än förut — är ett faktum som Aftontidningen (s) helst inte vill höra talas om:

Håller man i minnet att socialgrupp III har tjänstemän, lägenhetsägare m. fl. kategorier, som titelmässigt sorteras dit, men som numera på grund av inkomst- och andra förhållanden borde fällas in i grupp II, är grunden för folkpartiets önskedröm att "vinna gehör hos arbetarna" undanryckt till näst sista stenen. Antar man slutligen, vilket inte är orimligt, att de 73.000 röster kommunisterna förlorade gick till folkpartiet, är det inte mycket mer än gruskorn kvar av underlaget för DN:s förhoppningsfulla resonemang.

En serie godtyckliga, delvis ytterst osannolika antaganden bildar "grunden" till denna motbevisning mot en analys som i allt väsentligt godtagits av valexperter som tidigare behandlat saken — även åtskilliga socialdemokratiska specialister. De kommunistiska avhopparnas påstådda förkärlek för folkpartiet ter sig särskilt kostlig mot bakgrunden av den socialdemokratiska pressens ivriga bestridanden vid andra tillfällen att folkpartiet kan uträtta någonting alls för att tränga tillbaka kommunistpartiet. Då brukar socialdemokraterna göra anspråk på äran och förtjänsten oavkortade.

Det skolstrejkas här och var i landet, och orsakerna tycks i regel vara skolindragningar, krångliga skolskjutsar och dåliga lokaler. Man bör inte generalisera, man får inte vara alltför snabb att fälla dom — de svårigheter som skolmyndigheterna haft att brottas med kan i vissa fall ha varit större än man känner till. Västerbottens-Kuriren (fp) tycker emellertid att det i vissa fall ser underligt ut:

De lokala skolmyndigheterna synes, utifrån sett, ha alltför lätt att besluta sig för skolindragning med åtföljande skjutsning hit och dit av barnen, när de gamla byskolelokalerna faller för åldersstreck och tidens gnagande tand. Vi förstår, att många faktorer vill driva utvecklingen i denna riktning: barnantalet kanske glesnar i byarna, det är dyrt att bygga nytt och svårt att få tillstånd till det, genom indragning och skjutsning kan man föra över barn till bättre lokaler och mer utvecklade skolformer. Men ändå måste man på allvar söka sätta en broms för denna utveckling.

Barn i första skolåren skall inte skickas som kollin mellan byarna, tröttas ut på långa och slitsamma resor morgon och kväll och tvingas stå och vänta i kyla och dåligt väder på försenade bilar och bussar.

Det bör understrykas att en snabbare "bortrationalisering" av de små bygdeskolorna icke har stöd hos de högre skolmyndigheterna eller hos regering och riksdag. Kort och gott — när föräldramissnöjet i skolstrejkens form bryter igenom den invanda samhällsdisciplinen är det händelser som inte bör bagatelliseras eller betecknas enbart som trilska:

Det är — och bör uppfattas som — ett tecken på att någonting brister i den lokala skolmyndighetens kontakt med föräldrarna. Skolan är till för barnens skull och inte tvärt om... I de fall i länet, där skolstrejk utbrutit, rör det sig om småbarnsklasser, i ett par fall dessutom ganska fåtaliga. Varför går det inte att hyra ett vanligt, rymligt bostadsrum för en sådan småbarnsklass? Då skulle barnen kunna få vara kvar i sin hemby och åtminstone de första åren slippa skolskjutstrasslet.

Liknande anmärkningar har framförts av lokaltidningar i andra trakter där skolmyndigheterna och föräldrarna inte har kommit överens. Är det inte möjligt att lösa skolproblemen mindre med linjal än med passare under ett övergångsskede?

Det är sanningslöst att påstå att röstning med högern blir bortkastade röster, hävdar Sydsvenska Dagbladet (h) — ingen har heller sagt det, vad man vet. "Bortkastat" blir det först när högern i den eller den valkretsen saknar utsikter att få mandat. Den nämnda tidningen anstränger sig att visa att på flera håll är det alls inte på det sättet. Exempelvis:

I Dalarna behöver folkpartiet ytterligare 5.735 röster för att lägga beslag på ett nytt mandat, medan högern för att bärga en plats endast behöver 780. I Sörmland skulle ett nytt mandat för folkpartiet kräva icke bara samtliga förra valets folkparti- och högerröster utan därtill ytterligare 3.495 röster. Å andra sidan riskerar folkpartiet att förlora ett mandat endast till högern.

I Hallands län är röstskillnaden mellan högern och folkpartiet så ringa att ingen på förhand kan säga vilket av dessa två partier, som blir störst efter valet. Högerväljarna här saknar alltså varje anledning att stödja folkpartiet.

Men på andra håll finns det anledning — det är just detta diskussionen rör sig om. De som varken känner sig utpräglat konservativa eller liberala men som vill motverka regeringssystemet ställs helt naturligt inför frågan hur de skall göra för att bäst säkra mandat åt oppositionen. Dessa tveksamma, mer eller mindre obestämda är många som alla vet — partibossarna vet det allra bäst. Därav nervositeten när dessa ömma punkter berörs.

Sjukförsäkring klar nästa år

Förslaget om den obligatoriska sjukförsäkringen enligt den nya uppläggningen, som innebär samordning med olycksfallsförsäkringen, räknar socialminister Sträng med att kunna lägga fram för 1953 års riksdag, enligt vad han sade i ett tal i Mölle.

En samordning av den obligatoriska sjukförsäkringen, vilken som bekant tidigare är principbeslutad, men ännu inte kunnat realiseras, med olycksfallsförsäkringen skulle bl. a. innebära att hela vår jordbruksbefolkning bleve grundförsäkrad. Vidare skulle man komma ifrån den många gånger omständliga och irriterande juridiska och läkarvetenskapliga prövningen av frågan om ett olycksfall verkligen är ett olycksfall. En anställd som går ur sitt arbete på grund av en sjukdom eller ett olycksfall får helt enkelt sin sjukförsäkring om skadan tar högst 90 dagar att reparera. Endast i övriga fall kommer prövning i fråga.

Denna nya uppläggning av sjukförsäkringen förutsätter att företagaren, som därigenom skulle slippa dande belopp, och den enskilde får olycksfallsförsäkring, i stället skulle bidra till sjukförsäkringen. Staten får träda emellan med ganska betydande belopp, och den enskilde får betala en viss avgift. (TT, Malmö.)

Frivilliga försvaret får större anslag

För det frivilliga försvarsarbetet har försvarets civilförvaltning tillstyrkt icke obetydliga anslagshöjningar för nästa budgetår. Den frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m. föreslås sålunda få något över 2,3 milj. kr., innebärande en ökning med 125.000 kr., För skytteväsendet förordas 1,86 milj. kr. eller 135.000 kr. mera än för löpande budgetår. Lottarörelsen slutligen föreslås få 850.000 kr. mot 600.000 kr. nu.

Kostnaderna för de värnpliktigas avlöning och familjebidrag beräknas med utgångspunkt från nu gällande avlöningsförmåner och utbildningstid för de värnpliktiga till, för armén 72,9 milj. kr. mot nu 65,6 milj. kr., för marinen 10,3 milj. kr. mot nu 8,7 milj. kr., och för flygvapnet 8,075 milj. kr. mot nu 8 milj. kr.

DAGENS NYHETER
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon: 22 40 00
för rikssamtal: 22 40 20
Telegramadress: Dagsnyheter
Postgiro nummer 1616 (för annonser) 1617 (för prenumeration)

Chefredaktör: Herbert Tingsten
(Träffas säkrast kl. 13.30—14.30)
Politisk huvudredaktör: Leif Kihlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Hedman

Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: Helge Hellborn

PRENUMERATIONSPRISER
A - Stockholmsupplagan

	Stor-Sthlms tidningsområde	Övriga landet
Månad	kr. 6:—	kr. 5:75
Kvartal	„ 17:50	„ 16:75
Halvår	„ 34:50	„ 33:—

ANNONSPRISLISTA daterad 1/7 1952 tillhandahålles på begäran.
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1952.

Längsta björkallén hotas av vägbygge

Sveriges längsta allé, den vackra björkallén mellan Sävast och Boden, har kommit i farozonen vid planeringar för omläggning av vägsträckan, som är en av de starkast trafikerade i Norrbotten.

En sju meter bred körbana skall läggas ut, varför björkraden åtminstone på ena sidan måste flyttas. Enbart förarbetena för vägens omläggning beräknas kosta 600.000 kr. (Piteå, TT.)

"Grönsaksexpressen" fortsätter. "Grönsaksexpressen" Malmö—Stockholm skulle enligt de ursprungliga planerna ha upphört med utgången av augusti. På grund av att tåget visat sig vara väl utnyttjat av trafikanterna har järnvägsstyrelsen emellertid nu bestämt att godsexpressen skall fortsätta att gå även under september, dock endast tre dagar i veckan i stället för som hittills fyra.

ALLMÄNNA LISTAN
OHLIN HÖJER KOLLBERG
Val-möten i dag
Se annons på nöjessidan

Denna vecka
EXTRA REALISATION AV ORIENT MATTOR

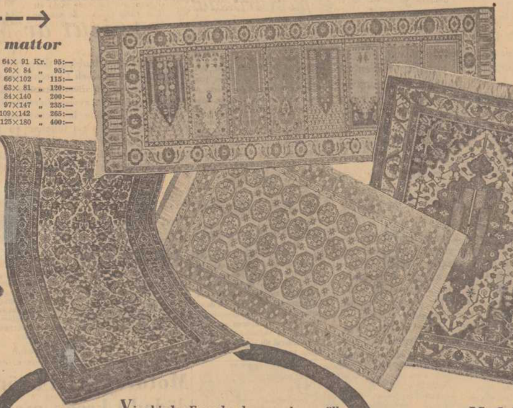

OBS.! Endast 8 dagar varar denna specialförsäljning.

Stora mattor

Bachtiari	206×309	Kr.	1.350:—
Mahal ..	216×315	„	1.600:—
Serabend	213×320	„	1.675:—
Mehabad	208×294	„	1.7t :—
Saruk ..	211×392	„	1.850:—
Täbris ..	204×305	„	1.850:—
Kechan .	213×307	„	2.200:—
Teheran	211×338	„	2.400:—
Khum ..	211×324	„	2.500:—

Små mattor

Karadja ..	64× 91	Kr.	95:—
Hamadan ..	66× 84	„	95:—
Karadja ..	66×102	„	115:—
Hamadan ..	63× 81	„	120:—
Täbris	84×140	„	200:—
Karadja ..	97×147	„	235:—
Heris	109×142	„	265:—
Derbent ..	125×180	„	400:—

Extra fynd i galleri till exempel:

Hamadan	74×295	Kr.	385:—
Hamadan	89×282	„	435:—
Karadja	86×315	„	535:—
Hamadan	94×300	„	545:—
Lore	110×440	„	665:—
Saph	100×305	„	765:—
Sarab	97×515	„	785:—

Vi erbjuder Er under denna vecka en sällsynt chans att till *radikalt* nedsatta priser bli ägare till en äkta orientalisk matta.

980 underbara orientmattor ur vårt kvalitetslager skall bort före säsongens början. Säljes utan hänsyn till gällande priser. Detta betyder att Ni i dag kan förvärva en oförliknelig mattklenod till fantastiskt fördelaktigt pris.

Märk väl — varenda matta är av *prima kvalitet* och säljes med *full garanti!*

Extra stora mattor

Lore	160×362	cm	Kr.	1.000:—
Bachtiari	160×386	„	„	1.200:—
Heris	240×320	„	„	1.325:—
Täbris ..	176×346	„	„	1.800:—
Heris	276×358	„	„	2.150:—
Täbris ..	292×389	„	„	3.000:—
Lilahan .	270×370	„	„	3.150:—
Malajir ..	285×351	„	„	3.500:—
Bidjar ..	268×361	„	„	3.700:—

Medelstora mattor

Eskichir .	122×216	cm	Kr.	285:—
Mekka ..	115×165	„	„	350:—
Afshar ..	142×201	„	„	375:—
Karadja .	140×223	„	„	485:—
Schiraz ..	130×245	„	„	500:—
Feraghan	132×203	„	„	625:—
Schirwan	135×190	„	„	625:—
Heris ..	150×202	„	„	675:—
Lore	174×317	„	„	700:—
Bachtiari	160×250	„	„	700:—
Afghan ..	195×270	„	„	800:—
Khum ..	137×204	„	„	1.325:—
Kirman .	148×238	„	„	1.600:—
Täbris ..	149×295	„	„	1.700:—

P.S. *Resterande Wilton, Axminster och sniljemattor oerhört billigt.*

RINGSTRÖM & KHAN
SVEAVÄGEN 32 VID CENTRUM Tel. 23 11 55

© Tingstensamlingen
Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.